

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૧૧/૧૯૮૫

વિથ

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૧૨/૧૯૮૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બી.સી. પટેલ અને

ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.કે. ત્રિવેદી

=====

શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	
રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	

શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	
શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ?	

=====

ગુજરાત રાજ્ય

વિરુદ્ધ

મોચી રાજુ ઉર્ફે બલવંત પોપટ

=====

ઉપસ્થિતિ:

૧. ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૧૧/૧૯૮૫

અપીલકર્તા તરફે અધિક પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી કે.પી. રાવલ

સામાવાળા નં. ૧ તરફે કુ. બન્ના એસ. દત્તા

૨. ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૧૨/૧૯૮૫

અપીલકર્તા તરફે અધિક પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી કે.પી. રાવલ

સામાવાળા નં. ૧ તરફે કુ. બન્ના એસ. દત્તા

=====

કોરમ : ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બી.સી. પટેલ અને

ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.કે. ત્રિવેદી

ચુકાદાની તારીખ: ૦૬/૦૫/૯૯ અને ૭/૫/૯૯

મૌખિક ચુકાદો (ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પટેલ દ્વારા)

રાજ્ય દ્વારા સેશન્સ જજ, રાજકોટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ સામે ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૧૧/૧૯૮૫ દાખલ કરવામાં આવેલ છે, જેના દ્વારા આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુનામાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવ્યો હતો. સેશન્સ કેસ નં. ૪/૧૯૮૫ માં આરોપીને પ્રોબેશન પર મુક્ત કરવાના સેશન્સ જજ, રાજકોટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ સામે પ્રોબેશન ઓફ ઓફેન્ડર્સ એક્ટની કલમ ૧૧ (૨) હેઠળ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૧૨/૧૯૮૫ દાખલ કરવામાં આવેલ છે.

૨. રેકૉર્ડ પરથી ઉપસ્થિત થતી કેસની ટૂંકી હકીકતો નીચે મુજબ છે

:-

૨.૧ સામાવાળા-આરોપી, જે તે સમયે આશરે ૧૯ વર્ષની ઉંમરના હતા, તેઓ ભેલપૂરીનો ધંધો કરતા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૪ ભૂપેન્દ્રપુરી ગોસાઈ સાથે કામ કરતા હતા. મરણ જનાર બાલુભાઈ નથુલાલ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૪ ભૂપેન્દ્રપુરી જ્યાં ધંધો કરતા હતા તેની બરાબર નજીક હાથલારીમાં ફળોનો ધંધો કરતા હતા. તારીખ ૩૦.૧૦.૧૯૮૦ ના રોજ સાંજે આશરે ૬.૦૦/૬.૧૫ વાગ્યે, તાજું પાણી ભરવા માટે આરોપીએ મરણ જનારની હાથલારીની બાજુમાં પાણી ફેંકીને વાસણ ખાલી કર્યું અને તે પ્રક્રિયામાં પાણીના થોડાં ટીપાં મરણ જનાર પર પડ્યાં. આના પરિણામે, આરોપી અને મરણ જનાર વચ્ચે થોડી બોલાચાલી થઈ. એવું જણાય છે કે આસપાસના લોકોએ આરોપી અને મરણ જનારને છૂટા પાડ્યા. આશરે એક કલાક પછી, સાંજે લગભગ ૭.૦૦/૭.૧૫ વાગ્યે આરોપી મરણ જનારની પાછળ દોડતો જોવા મળ્યો. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ ગોવિંદભાઈ ભરવાડના પુરાવા પરથી જણાય છે કે અપશબ્દોની આપ-લે થઈ હતી, અને તે સમયે આરોપીએ રામપુરી છરી કાઢી અને મરણ જનારની છાતી પર ઘા માર્યો. ત્યાં એકઠા થયેલા લોકો દ્વારા આરોપીને તાત્કાલિક પોલીસ સ્ટેશને લઈ જવામાં આવ્યો. સાદા કપડાંમાં રહેલા એક પોલીસકર્મી પણ ત્યાં હતા; તેઓ ઈજાગ્રસ્તને સારવાર માટે હોસ્પિટલ લઈ ગયા. પોલીસ સ્ટેશન ખાતે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ ગોવિંદભાઈ દ્વારા ફરિયાદ નોંધાવવામાં આવી. ઉપરોક્ત ફરિયાદના આધારે તપાસ શરૂ થઈ. મરણ જનાર તે જ દિવસે સાંજે આશરે ૭.૩૦ વાગ્યે ઈજાના કારણે મૃત્યુ પામ્યા. તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ, આરોપીને પ્રથમ જ્યુવેનાઈલ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો,

પરંતુ તેની સાચી ઉંમર અંગેના પુરાવા એકત્રિત કર્યા પછી, આરોપીને વિદ્વાન જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ, રાજકોટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો, જેમણે આરોપીને ટ્રાયલ માટે સેશન્સ કોર્ટમાં કમિટ કર્યો. આરોપી સામે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે તેમજ બોમ્બે પોલીસ એક્ટ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૩૭ (૧) અને ૧૩૫ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે આંક ૨ થી તહોમતનામું ઘડવામાં આવ્યું, જેનો આરોપીએ ઇનકાર કર્યો હતો. રેકૉર્ડ પરના પુરાવાને ધ્યાને લઈને, વિદ્વાન વકીલશ્રીઓની રજૂઆતો સાંભળીને અને આરોપીનું નિવેદન ધ્યાને લઈને, ટ્રાયલ કોર્ટે ઠરાવ્યું કે આરોપીએ દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪/ભાગ-૨ તેમજ બોમ્બે પોલીસ એક્ટની કલમ ૩૭(૧) અને ૧૩૫ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો કર્યો છે. દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો જાહેર કર્યા પછી, અદાલતે સજાના પ્રશ્ને આરોપી અને વકીલશ્રીઓને સાંભળ્યા. ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને એવા ગુના માટે દોષિત ઠેરવ્યો જે કેદની સજાને પાત્ર છે પરંતુ આજીવન કેદની સજાને પાત્ર નથી અને આરોપીની ઉંમર ૨૧ વર્ષથી ઓછી હોવાથી, પ્રોબેશન ઓફ ઓફેન્ડર્સ એક્ટ ૧૯૫૮ ની કલમ ૩ અથવા કલમ ૪ હેઠળ આરોપી સામે કેમ પગલાં ન લેવા તે અંગે પોતાનો અહેવાલ રજૂ કરવા પ્રોબેશન ઓફિસરને નિર્દેશ આપ્યો. ટ્રાયલ કોર્ટે આખરે આરોપીને ત્રણ વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન જ્યારે બોલાવવામાં આવે ત્યારે હાજર રહેવા અને સજા મેળવવા માટે રૂ. ૧,૦૦૦/- ની જામીનગીરી સાથેનું બોન્ડ રજૂ કરવાની શરતે અને તે દરમિયાન શાંતિ જાળવવા તથા સારું વર્તન રાખવાના સદાચારના પ્રોબેશન પર મુક્ત કર્યો.

૨.૨ દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુનામાંથી આરોપીને નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમ સામે રાજ્ય દ્વારા ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૧૧/૮૫ અને વિદ્વાન સેશન્સ જજ, રાજકોટ દ્વારા આરોપીને પ્રોબેશન પર મુક્ત કરવાના હુકમ સામે ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૧૨/૮૫ દાખલ કરવામાં આવેલ છે.

૩. હુમલા પછી તરત જ મરણ જનાર બાલુભાઈને સરકારી હોસ્પિટલ, રાજકોટ ખાતે લઈ જવામાં આવ્યા હતા, જ્યાં ડૉ. ચંદ્રવદન વનમાળી અજમેરા, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧૩ દ્વારા તેમની સારવાર કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧૩ ડૉ. અજમેરાના પુરાવા પરથી જણાય છે કે ઈજાગ્રસ્તને સાંજે ૭.૦૫ વાગ્યે હોસ્પિટલ લાવવામાં આવ્યા હતા. વધુમાં જણાય છે કે તેમને પોલીસ કોન્સ્ટેબલ સવજીભા લાવ્યા હતા. આપેલી હિસ્ટ્રી રાજુ પોપટ મોચી (આરોપી) દ્વારા છરીનો ઘા માર્યાની હતી. તપાસ કરતાં આ સાક્ષીએ નીચે મુજબની બાબતો જોઈ :-

(૧). તેમની સામાન્ય સ્થિતિ ગંભીર હતી.

(૨). તેઓ બોલવાની સ્થિતિમાં ન હતા.

(૩). તેમના નાડીના ધબકારા અને બ્લડ પ્રેશર નોંધી શકાય તેમ ન હતા.

(૪). જીભ ફિક્કી પડી ગઈ હતી.

(૫). દર્દી અર્ધ-બેભાન અને બેચેન હતો.

(૬). તેમની શ્વસનતંત્રની સ્થિતિ જમણી બાજુએ સબ-ક્યુટેનિયસ એમ્ફિસીમા દર્શાવતી હતી.

(૭). કાર્ડિયોવેસ્ક્યુલર સિસ્ટમ ટેકીકાર્ડિયા અને હૃદયના મંદ અવાજો દર્શાવતી હતી.

૩.૧ સ્થાનિક તપાસમાં, આ સાક્ષીએ નીચે મુજબની ઇજા જોઈ :-

(૧). છાતીની જમણી બાજુએ આગળના ભાગે, મિડ-ક્લેવિક્યુલર પોઇન્ટથી ૪" નીચે અને મિડલાઇનથી ૪" બાજુ પર ત્રીજી ઇન્ટરકોસ્ટલ સ્પેસમાં કાપો પડેલો (સ્ટેબ) ઘા, ત્રાંસો, અણીદાર નીચલો છેડો અને અનિયમિત ઉપલો છેડો, બહાર નીકળેલી કિનારીઓ, પોલાણ સુધી ઊંડો જે અંદર, ઉપર અને બાજુ તરફ જતો હતો. સક્રિય રક્તસ્ત્રાવ+ (વત્તા), માપ ૧", શર્ટ પર કટ પડેલો હતો. કપડાં લોહીથી ખરડાયેલા હતા.

૩.૨ આ સાક્ષીએ જુબાની આપી છે કે તેમણે ઇમરજન્સી વોર્ડમાં બાલુભાઈની સારવાર કરી હતી. ઘા પર ટાંકા લેવામાં આવ્યા હતા અને દવાઓ તથા ઇન્ટ્રાવેનસ ફ્લુઇડ્સ વડે તેમની સારવાર કરવામાં આવી હતી. સારવાર દરમિયાન, સાંજે ૭.૩૦ વાગ્યે તેમનું મૃત્યુ નીપજ્યું હતું. આ સાક્ષીએ જુબાની આપી છે કે કોઈ પણ ધારવાળા કાપવાના હથિયારથી ઇજા થઈ શકી હોત અને અદાલત સમક્ષ રહેલી પેન-નાઈફ મુદ્દામાલ આર્ટિકલ નં. ૩ વડે આ ઇજા શક્ય

હતી. છરી સાથે જમીન પર પડવાથી આ ઇજા થઈ શકી હોત તેવું દર્શાવતું ઉલટતપાસમાં કંઈ નથી.

૪. મૃત્યુ સાપરાધ મનુષ્યવધ (હોમિસાઈડલ કેથ) હોવાનું સાબિત કરવા માટે, શબપરીક્ષણ કરનાર મેડિકલ ઓફિસર ડૉ. સુધાબેન કે. પારેખની ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ તરીકે તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમણે તારીખ ૩૧.૧૦.૧૯૮૦ ના રોજ શબપરીક્ષણ કર્યું હતું જે સવારે ૭.૦૫ વાગ્યે શરૂ થયું હતું અને સવારે ૮.૧૦ વાગ્યે પૂર્ણ થયું હતું. આ સાક્ષીએ મરણ જનાર બાલુભાઈના શરીર પર નીચે મુજબની બાહ્ય ઇજા નોંધી હતી :-

(૧). છાતીની જમણી બાજુએ ત્રીજી ઇન્ટરકોસ્ટલ સ્પેસમાં, મિડ-ક્લેવિક્યુલર લાઈનથી ૪" નીચે, મિડલાઈનથી આશરે ૪" બાજુ પર, જમણી ડીંટડીથી ઉપર આશરે ૧" ત્રાંસો ટાંકા લીધેલો ઘા.

૪.૧ આંતરિક તપાસ દરમિયાન, નીચે મુજબની ઇજાઓ જણાઈ હતી :-

(૧). જમણી બાજુએ કોલમ નં. ૧૭ માં દર્શાવેલ ટાંકા લીધેલા ઘાની ઇજાને અનુરૂપ સ્નાયુની દીવાલ (થોરેસિક વૉલ) માં આશરે ૧" નો ચીરો.

(૨). ફેફસાના જમણા લોબમાં, હિલમ નજીક ટેપરિંગ એન્ડ સાથે ઉપરના લોબમાં આરપારનો ચીરો અને મધ્ય રક્તવાહિનીની શાખા ફાટી

ગઈ હતી. પ્લુરલ પોલાણમાં આશરે ૩ લિટર લોહી ભરાયેલું હતું. જમણું ફેફસું સંકોચાઈ ગયું હતું.

૪.૨ આ સાક્ષીના જણાવ્યા અનુસાર, ફેફસા અને તેની રક્તવાહિનીઓની ઇજાને કારણે થયેલા રક્તસ્ત્રાવને લીધે આઘાત (શોક) થી મૃત્યુ થયું હતું. તેમણે આગળ જુબાની આપી છે કે પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટમાં દર્શાવ્યા મુજબની બાહ્ય ઇજાને આંતરિક ઇજાઓ અનુરૂપ હતી. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું છે કે ઉપરોક્ત આંતરિક તેમજ બાહ્ય બંને ઇજાઓ મૃત્યુ પહેલાંની (એન્ટી-મોર્ટમ) હતી. તેમના દ્વારા પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટ સાબિત કરવામાં આવ્યો હતો અને તેમણે જણાવ્યું હતું કે તે તેમના દ્વારા સહી થયેલ હતો અને તે તેમના પોતાના હસ્તાક્ષરમાં હતો. ઇજાઓ શરીરના મહત્વના અંગ પર હતી. તેમણે આગળ જણાવ્યું કે સામાન્ય સંજોગોમાં આ ઇજાઓ મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી હતી. તેમને મુદ્દામાલ છરી બતાવવામાં આવી હતી અને તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેમના દ્વારા જોવામાં આવેલી ઇજાઓ આવા હથિયાર વડે શક્ય હતી.

૪.૩ પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટ આંક ૭ પર રજૂ કરવામાં આવ્યો છે જે દર્શાવે છે કે મૃત્યુનું કારણ ફેફસા અને તેની રક્તવાહિનીની ઇજાને કારણે થયેલા રક્તસ્ત્રાવને લીધે આઘાત (શોક) હતું.

૫. આમ, તબીબી પુરાવા પરથી એ સ્પષ્ટ છે કે શરીરના મહત્વના અંગ એટલે કે છાતી પર ઇજા પહોંચાડવામાં આવી હતી અને કુદરતી સામાન્ય

ક્રમમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે તે પૂરતી હતી. મરણ જનાર બાલુભાઈનું મૃત્યુ સાપરાધ મનુષ્યવધ હતું તે બાબત ફરિયાદપક્ષ દ્વારા સાબિત કરવામાં આવી છે.

૬. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ ગોવિંદભાઈ ભરવાડે જણાવ્યું હતું કે તેઓ પાન-બીડીનો ધંધો કરતા હતા. મરણ જનાર બાલુભાઈ તેમની દુકાન નજીક લારી રાખતા હતા. આરોપી બાલુભાઈ (જેનું નામ ભૂપેન્દ્રપુરી છે) સાથે કામ કરતો હતો. સાંજે આશરે ૬.૦૦ વાગ્યે આરોપીએ લારી તરફ પાણી ફેંક્યું અને પાણીના છાંટા મરણ જનાર પર પડ્યા તેથી બોલાચાલી થઈ અને આ સાક્ષીએ તેમને છૂટા પાડ્યા. આ સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ, સાંજે આશરે ૭.૧૫ વાગ્યે આરોપી દોડતો આવ્યો અને મરણ જનાર પણ દોડતા હતા અને મરણ જનાર પડી ગયા. આ સાક્ષીએ જોયું કે આરોપીએ છરી કાઢી અને મરણ જનારની છાતી પર ઘા માર્યો.

૭. હેમંત (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૭), બટુક (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૬) અને સવજીભા (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧૫) એ આરોપીને પકડી લીધો હતો અને તેઓ આરોપીને પોલીસ સ્ટેશને લઈ ગયા હતા. આ સાક્ષી પણ તેમની સાથે પોલીસ સ્ટેશને ગયા હતા અને ત્યાં તેમણે ફરિયાદ નોંધાવી હતી જે આંક ૧૩ પર છે. ઉલટતપાસમાં આ સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે જ્યારે આરોપી દોડી રહ્યો હતો ત્યારે તેના હાથમાં કંઈ ન હતું અને જ્યારે મરણ જનાર પડી ગયા ત્યારે આરોપીએ છરી કાઢી હતી અને મરણ જનારની છાતી પર ઘા માર્યો હતો. તેમણે એમ પણ જણાવ્યું છે કે મરણ જનાર ઊભા થવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા હતા ત્યારે

આરોપીએ છાતી પર ઘા માર્યો હતો. સાક્ષીએ સ્પષ્ટતા કરી છે કે આરોપીએ છરી વડે માત્ર એક જ ઘા માર્યો હતો.

૮. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૪ ભૂપેન્દ્રપુરી ગોસાઈએ જુબાની આપી છે કે તેઓ ભેલપૂરીનો ધંધો કરતા હતા અને આરોપી તેમની સાથે કામ કરતો હતો. સાંજે આશરે ૬.૧૫ વાગ્યે આરોપીએ વાસણ સાફ કરતી વખતે પાણી ફેંક્યું જે મરણ જનાર પર પડ્યું અને તેથી બોલાચાલી થઈ. ત્યાર બાદ, આશરે ૭.૧૫ વાગ્યે જ્યારે આ સાક્ષી પોતાની લારી પર હતા, ત્યારે લોકો એકઠા થયા હતા અને તેમણે સાંભળ્યું કે મરણ જનારને છરી મારવામાં આવી હતી. ઉલટતપાસમાં આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે સાંજે ૬.૧૫ વાગ્યે જ્યારે બોલાચાલી થઈ ત્યારે મરણ જનારે આરોપીને ગાળો આપી હતી.

૯. બટુક કેશવજી કારિયા (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૬) ઘટનાસ્થળે પાન-બીડીનો ગદ્દો ચલાવતા હતા. તેમણે જણાવ્યું છે કે સાંજે આશરે ૭.૧૫ વાગ્યે તેમણે જોયું કે આરોપી દોડી રહ્યો હતો અને મરણ જનાર તેની આગળ દોડી રહ્યા હતા. મરણ જનાર ઠોકર ખાઈને પડી ગયા. આરોપીએ પોતાની પેન્ટના ખિસ્સામાંથી છરી કાઢી અને મરણ જનારની છાતી પર એક ઘા માર્યો. આ સાક્ષી, હેમંત અને પોલીસ કોન્સ્ટેબલ સવજીભાએ આરોપીને છરી સાથે પકડી લીધો હતો. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે આરોપીના હાથમાંથી છરી જપ્ત કરવામાં આવી હતી અને આરોપીને પોલીસ સ્ટેશને લઈ જવામાં આવ્યો હતો.

ઉલટતપાસમાં આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે આરોપીએ છરી વડે એક જ ઘા માર્યો હતો.

૧૦. નટરાજ પાન હાઉસ નામે દુકાન ચલાવતા હેમંતકુમાર મનુભાઈ ઉદાણી (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૭) એ પણ જણાવ્યું છે કે સાંજે ૭.૧૫ વાગ્યે મરણ જનાર આગળ દોડી રહ્યા હતા અને આરોપી તેમની પાછળ દોડી રહ્યો હતો. મરણ જનાર પડી ગયા અને આરોપીએ પોતાના ખિસ્સામાંથી છરી કાઢીને મરણ જનારની છાતી પર ઘા માર્યો. તેમણે બટુક અને પોલીસ કોન્સ્ટેબલ સાથે મળીને આરોપીને પકડી લીધો હતો.

૧૧. ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાને અને આરોપી દ્વારા ઘા મારવામાં આવ્યાની હકીકતને સ્વીકારી છે. તેથી, આરોપીએ મરણ જનારની છાતી પર છરી વડે ઘા માર્યો હતો તે હકીકત સાબિત થયેલ છે. હવે વિચારવાનો પ્રશ્ન એ છે કે આરોપી દ્વારા કયો ગુનો કરવામાં આવ્યો છે.

૧૨. ટ્રાયલ કોર્ટે ચુકાદાના ફરરા ૬૪ માં એ.આઈ.આર. ૧૯૫૮ એસ.સી. ૪૬૫ માં રીપોર્ટ થયેલા વીરસિંગ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના અવલોકનો ટાંક્યા છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું :-

"કોઈ કેસને કલમ ૩૦૦ 'ત્રીજું' હેઠળ લાવતાં પહેલાં ફરિયાદપક્ષે નીચે મુજબના ઘટકો સાબિત કરવા પડે છે : પ્રથમ, શારીરિક ઇજા હાજર હોવી જોઈએ; બીજું, ઇજાનું સ્વરૂપ સાબિત થવું જોઈએ; ત્રીજું, તે ચોક્કસ

શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો હોવો જોઈએ, એટલે કે તે આકસ્મિક કે અજાણતાં થયેલી ન હોવી જોઈએ; અને ચોથું, તે પ્રકારની ઈજા કુદરતી સામાન્ય ક્રમમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી હોવી જોઈએ."

૧૩. ટ્રાયલ કોર્ટે ધ્યાને લીધું કે ગાળાગાળી થઈ હતી. ફકરા ૬૫ માં ટ્રાયલ કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે :—

"પરંતુ ઉપર દર્શાવેલ પુરાવો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે આરોપીને પહેલાં ગાળો આપવામાં આવી હતી અને તેથી આરોપી ઉશ્કેરાઈ ગયો હતો અને ગરમીમાં આવી ગયો હતો અને તે સમયે તેણે પોતાના ખિસ્સામાંથી છરી કાઢી અને મરણ જનારની છાતી પર ઘા માર્યો હતો. તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે આરોપીનો ઈરાદો ખૂન કરવાનો હતો. તેનો ઈરાદો માત્ર ઈજા પહોંચાડવાનો હતો જે કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળ આવે છે."

૧૪. ઉપર વર્ણવેલા પુરાવા પરથી જણાય છે કે મરણ જનાર તેમજ આરોપી બંને તરફથી થોડી બોલાચાલી થઈ હતી. સાંજે આશરે ૬.૦૦ વાગ્યે બનેલા પ્રથમ બનાવ પછી બંને પક્ષો શાંત થઈ ગયા હતા અને પોતપોતાના કામે લાગી ગયા હતા. એક કલાક પછી સાંજે ૭.૧૫ વાગ્યે આરોપી પોતાના પેન્ટના ખિસ્સામાં છરી રાખીને મરણ જનારની પાછળ દોડ્યો હતો. મરણ જનાર પડી ગયા ત્યારે આરોપીએ છરી કાઢી અને શરીરના અત્યંત નાજુક ભાગ એટલે કે છાતી પર પૂરા જોરથી ઘા માર્યો જે ફેક્સા સુધી પહોંચ્યો અને અંદર ત્રણ લિટર લોહી ભરાઈ ગયું. આ હકીકતો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે આરોપી કોઈ પણ

અચાનક ઉશ્કેરાટ હેઠળ ન હતો અને પ્રથમ બનાવ પછી એક કલાકનો સમય વીતી ગયો હતો. તેથી કલમ ૩૦૦ ના અપવાદ ૪ નો લાભ આરોપીને મળી શકે નહીં.

૭મી મે ૧૯૯૯:

૧૫. સાંજે ૬.૦૦/૬.૧૫ વાગ્યે બનેલા પ્રથમ બનાવના સંબંધમાં પણ કોઈ ઝપાઝપી થઈ ન હતી પરંતુ માત્ર બોલાચાલી થઈ હતી. ત્યાર બાદ બંને શાંત થઈ ગયા હતા. એક કલાક પછી આરોપીએ મરણ જનારની પાછળ દોડીને હુમલો કર્યો હતો. તેથી, એવો કોઈ ગંભીર અને અચાનક ઉશ્કેરાટ ન હતો કે જેનાથી આરોપી પોતાના સ્વ-નિયંત્રણની શક્તિ ગુમાવી બેસે. ટ્રાયલ કોર્ટે જે તારણ કાઢ્યું છે કે આરોપીનો ઈરાદો માત્ર સાદી ઈજા પહોંચાડવાનો હતો તે તારણ રેકૉર્ડ પરના પુરાવા અને કાયદાની સુસ્થાપિત સ્થિતિની વિરુદ્ધ છે.

૧૬. ૧૯૯૧ (૨) એસ.સી.સી. ૩૨ માં રીપોર્ટ થયેલ જયપ્રકાશ વિરુદ્ધ રાજ્ય (દિલ્લી પ્રશાસન) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા ૧૯ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું :-

"ઉપરોક્ત સંજોગો દર્શાવે છે કે આરોપીએ ઈરાદાપૂર્વક તે ઈજા પહોંચાડી હતી ભલે તે પૂર્વયોજિત ન હોય. ઉપરોક્ત તમામ સંજોગો ચોક્કસપણે એવી માનસિક સ્થિતિ દર્શાવે છે કે તેણે ઘાતક હથિયાર વડે તે ઈજા પહોંચાડવાનું નિશાન બનાવ્યું હતું અને ઈજા પહોંચાડી હતી. વીરસિંગના કેસમાં અવલોકન કર્યા મુજબ, અપીલકર્તાનો છાતીમાં કિરપાણ વડે હુમલો

સુધી પહોંચે તેટલા બળથી ઘા મારવાનો ઈશદો ન હતો તેવું દર્શાવતા પુરાવા અથવા વાજબી ખુલાસાના અભાવમાં, તેણે તે ઈજા પહોંચાડવાનો ઈશદો રાખ્યો ન હતો તેવો નિષ્કર્ષ કાઢવો વિકૃત ગણાશે. એકવાર જ્યારે 'ઈશદો' ઘટક સાબિત થઈ જાય, ત્યારે ગુનો ખૂન બને છે કારણ કે ઈશદાપૂર્વકની ઈજા કુદરતી સામાન્ય ક્રમમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી જણાઈ છે. તેથી ખૂનનો ગુનો બને છે..."

૧૬.૧ ઉપરોક્ત કેસના ચુકાદાના ફરરા ૧૦ માં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે :-

"અમારા મતે એવી દલીલ કરવી ભ્રામક છે કે જ્યારે એક જ ફટકાથી મૃત્યુ થાય ત્યારે કલમ 'ત્રીજું' લાગુ પડતી નથી અને તેથી તે ખૂન ન ગણાય. તે કલમમાં રહેલું ઘટક 'ઈશદો' અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે અને તે આપેલા કેસમાં ગુનો ખૂનનો છે કે નહીં તેનો સંકેત આપે છે."

૧૬.૨ સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ જે હકીકતો હતી તે દર્શાવવી જરૂરી છે. તે કેસમાં અપીલકર્તાને મરણ જનારની પત્ની સાથે ગેરકાયદેસર સંબંધો હતા અને તેના ઘરે તેની અવરજવર સામે વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો. બનાવના દિવસે આરોપી કિરપાણ સાથે સજ્જ થઈને તે ઘરે ગયો હતો જ્યારે મરણ જનાર ત્યાં ન હતા. જ્યારે મરણ જનાર આવ્યા અને તેની હાજરી સામે વાંધો ઉઠાવ્યો ત્યારે માત્ર બોલાચાલી થઈ હતી, કોઈ લડાઈ થઈ ન હતી. તેના પર અપીલકર્તાએ કિરપાણ કાઢી અને મરણ જનારની છાતીમાં ઘા માર્યો જેના પરિણામે મરણ

જનારનું તાત્કાલિક મૃત્યુ થયું. ડૉક્ટરે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે ઈજા કુદરતી સામાન્ય ક્રમમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી હતી. મૃત્યુનું કારણ ઈજાઓને લીધે રક્તસ્ત્રાવ અને આઘાત હતો. ફરિયાદપક્ષનો કેસ માત્ર નજરે જોનાર સાક્ષી એટલે કે મરણ જનારના ભાઈ પર આધારિત હતો. હાલના કેસમાં ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, આરોપી મરણ જનારની પાછળ દોડ્યો, પોતાના ખિસ્સામાંથી છરી કાઢી અને ઘા માર્યો, જે પહેલાં માત્ર થોડી બોલાચાલી થઈ હતી. આરોપીએ પોતાના ખિસ્સામાંથી છરી કાઢી અને મરણ જનારની છાતી પર છરીનો ઘા માર્યો જેનાથી છાતી પર ગંભીર ઈજા પહોંચી. ડૉક્ટરે અભિપ્રાય આપ્યો છે કે સદર ઈજા કુદરતી સામાન્ય ક્રમમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી હતી અને તેથી આ ગુનો ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર બને છે.

૧૬.૩ ઉપરોક્ત ચુકાદાના ફકરા ૧૨ માં સર્વોચ્ચ અદાલતે 'ત્રીજું' કલમ પર નીચે મુજબ વિચારણા કરી હતી :-

"બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કલમ 'ત્રીજું' બે ભાગ ધરાવે છે. પ્રથમ ભાગ એ છે કે જે ઈજા હાજર જણાઈ છે તે ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો હતો અને બીજો ભાગ એ છે કે સદર ઈજા કુદરતી સામાન્ય ક્રમમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી છે. પ્રથમ ભાગ હેઠળ ફરિયાદપક્ષે આપેલી હકીકતો અને સંજોગો પરથી સાબિત કરવું પડે છે કે આરોપીનો ઈરાદો તે ચોક્કસ ઈજા પહોંચાડવાનો હતો. જ્યારે બીજો ભાગ કે શું તે મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી હતી તે વસ્તુલક્ષી તપાસ છે અને તે ઈજાની વિગતો પરથી અનુમાન

કે તારણની બાબત છે. કલમ ૩૦૦ ની કલમ 'ત્રીજું' ની ભાષા બે સ્થળોએ ઈરાદાની વાત કરે છે અને કેસ તે કલમ હેઠળ આવે તે પહેલાં ફરિયાદપક્ષ દ્વારા તે પ્રત્યેક બાબતનો ક્રમ સાબિત કરવો પડે છે. આરોપીનો 'ઈરાદો' અને 'જ્ઞાન' એ મનની આત્મલક્ષી અને અદ્રશ્ય સ્થિતિઓ છે અને તેમનું અસ્તિત્વ વપરાયેલ હથિયાર, હુમલાની તીવ્રતા, ઈજાઓની બહુલતા અને અન્ય તમામ આસપાસના સંજોગો પરથી મેળવવું પડે છે. કાયદાના ઘડવૈયાઓએ હેતુપૂર્વક 'ઈરાદો' અને 'જ્ઞાન' શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો છે અને એ સ્વીકારવામાં આવે છે કે કૃત્ય કરવાથી જે પરિણામો આવી શકે તેનું જ્ઞાન હોવું તે એવા પરિણામો આવવા જ જોઈએ તેવા ઈરાદા સમાન નથી. સૌપ્રથમ, જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કોઈ કૃત્ય કરવામાં આવે છે, ત્યારે એવું માની લેવામાં આવે છે કે તે ચોક્કસ નિર્દિષ્ટ હાનિકારક પરિણામો આવશે અથવા આવી શકે છે તે અંગે તે વાકેફ હોવો જોઈએ. પરંતુ તે જ્ઞાન માત્ર જાગૃતિ છે અને તેવા પરિણામો આવવા જોઈએ તેવા ઈરાદા સમાન નથી. 'જ્ઞાન' ની સરખામણીમાં 'ઈરાદો' પરિણામોની માત્ર અગમચેતી કરતાં વિશેષ કંઈકની અપેક્ષા રાખે છે, એટલે કે ચોક્કસ અંત હાંસલ કરવા માટે કોઈ વસ્તુનું હેતુપૂર્વક કરવું."

૧૬.૪ આમ, આ બાબતોને ધ્યાને લેતાં એ સ્પષ્ટ છે કે કેસ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪/ભાગ-૨ હેઠળ આવશે તેવું ગણવામાં ટ્રાયલ કોર્ટે ગંભીર ભૂલ કરી છે. આ બાબતને ધ્યાને લેતાં, આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુનામાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકતો ટ્રાયલ કોર્ટનો હુકમ

રદબાતલ અને રદ કરવામાં આવે છે. આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે.

૧૭. આરોપી ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠર્યો હોવાથી પ્રોબેશન ઓફ ઓફેન્ડર્સ એક્ટ, ૧૯૫૮ ની કલમ ૪ કે કલમ ૬ હાલના કેસને લાગુ પડશે નહીં. જ્યાં આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવે ત્યાં પ્રોબેશન ઓફ ઓફેન્ડર્સ એક્ટની જોગવાઈઓ લાગુ કરી શકાય નહીં. તેથી ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રોબેશન ઓફ ઓફેન્ડર્સ એક્ટનો લાભ આપતો પસાર કરેલો હુકમ પણ રદબાતલ અને રદ કરવામાં આવે છે.

૧૮. આરોપી તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે આરોપી ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠર્યો હોવાથી, ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૩૫ (૨) ની જોગવાઈઓને ધ્યાને રાખીને સજાના પ્રશ્ને આરોપીને સાંભળવો જોઈએ.

૧૯. આરોપી તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી દત્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે જો આરોપી દોષિત ઠરે, તો અદાલત ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૩૬૦ ની જોગવાઈ અનુસાર આગળ વધે તે સિવાય, અદાલતે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૩૫ ને ધ્યાને લઈને સજાના પ્રશ્ને આરોપીને સાંભળવો પડે છે અને ત્યાર બાદ અદાલતે કાયદા અનુસાર સજા ફરમાવવાની હોય છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જ્યાં આરોપીને કલમ ૩૦૨ હેઠળ સજા કરવામાં આવતી

હોય તેવા કેસમાં પણ સજાના પ્રશ્ને આરોપીને સાંભળવો એ અદાલતની ફરજ બની રહે છે. એ નોંધવું જરૂરી છે કે જ્યારે કાયદો લઘુત્તમ સજા નિર્ધારિત કરતો હોય, ત્યારે સજાના પ્રશ્ને આરોપીને સાંભળવામાં આવે તો પણ લઘુત્તમ સજા જ ફરમાવવાની રહે છે. જ્યારે અદાલત નિર્ધારિત લઘુત્તમ સજા ફરમાવતી હોય, ત્યારે આરોપીને સાંભળવાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થશે નહીં. જો આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવે અને જો અદાલતનો એવો મત હોય કે આ ગુના માટે નિર્ધારિત લઘુત્તમ સજા ફરમાવવાની છે, તો સજાના પ્રશ્ને આરોપીને સાંભળવાનો પ્રશ્ન રહેતો નથી, પરંતુ જો અદાલતનો એવો અભિપ્રાય હોય કે લઘુત્તમ સજા કરતાં વધુ સજા ફરમાવવાની જરૂર છે, તો અદાલતે સજાના પ્રશ્ને આરોપીને સાંભળવો પડે. જ્યારે અદાલત પાસે વિવેકાધિકાર હોય, ત્યારે કોઈ શંકા નથી કે અદાલતે સજાના પ્રશ્ને આરોપીને સાંભળવો પડશે. પરંતુ જ્યારે લઘુત્તમ સજા નિર્ધારિત હોય અને અદાલત તે લઘુત્તમ સજા આપતી હોય, ત્યારે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૨૩૫ [૨] હેઠળ વિચાર્યા મુજબ આરોપીને સાંભળવાનો પ્રશ્ન રહેતો નથી. સર્વોચ્ચ અદાલતે તરલોક સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૭ એસ.સી. ૧૭૪૭ ના કેસમાં ફકરા-૨ માં નીચે મુજબ નિર્દેશ કર્યો હતો :-

"સી.આર.પી.સી. [૧૯૭૪] ની કલમ ૨૩૫ અપાનારી સજાને વ્યક્તિગત બનાવવા માટે માનવતાવાદી વિચારણાઓના આધારે અગાઉના કોડ કરતાં પરિવર્તન લાવે છે. આ જોગવાઈનો હેતુ દોષિત વ્યક્તિને અદાલતના ધ્યાને એવા સંજોગો લાવવાની નવી તક આપવાનો

છે કે જે કેસના અંગત, સામાજિક અને અન્ય સંજોગોને ધ્યાને રાખીને યોગ્ય સજા આપવામાં અદાલતને મદદરૂપ થઈ શકે. અલબત્ત, જ્યારે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવાનો કેસ હોય, અને જો લઘુત્તમ સજા લાદવામાં આવે, તો કલમ ૨૩૫ હેઠળ તક આપવાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થશે નહીં." [ભાર મૂક્યો છે]

૨૦. આમ, જ્યારે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવાનો કેસ હોય અને જો લઘુત્તમ સજા લાદવામાં આવે, તો કલમ ૨૩૫ હેઠળ તક આપવાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થશે નહીં. કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, અમે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ માં જોગવાઈ કર્યા મુજબ માત્ર લઘુત્તમ સજા એટલે કે આજીવન કેદ ફરમાવી રહ્યા છીએ. સામાવાળા - આરોપીને સુનાવણીની તક આપવાની જરૂર નથી. કલમ ૩૦૨ હેઠળ નિર્ધારિત સજા મૃત્યુદંડ અથવા આજીવન કેદ અને દંડ છે. અમે આરોપીને આજીવન કેદની સજા ભોગવવા માટે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવાનો હુકમ કરી રહ્યા છીએ, તેથી આરોપીને સાંભળવાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થશે નહીં.

૨૧. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, નિર્દોષ છોડી મૂકવાના હુકમ સામે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ (ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૧૧/૮૫) મંજૂર કરવામાં આવે છે. ટ્રાયલ કોર્ટે કલમ ૩૦૪/ભાગ-૨ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે નોંધાવેલ દોષિત ઠરાવવાનો હુકમ રદબાતલ અને રદ કરવામાં આવે છે.

આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે અને આજીવન કેદ ભોગવવાની સજા ફરમાવવામાં આવે છે. આરોપીને આજીવન કેદ ભોગવવાની સજા ફરમાવવામાં આવી હોવાથી, અમે બોમ્બે પોલીસ એક્ટની કલમ ૩૭ (૧) અને ૧૩૫ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે કોઈ અલગ સજા ફરમાવતા નથી.

૨૨. પ્રોબેશન ઓફ ઓફેન્ડર્સ એક્ટનો લાભ આપતા હુકમ સામે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૧૨/૮૫ નિર્રથક બની ગઈ છે કારણ કે આરોપી હવે સદર લાભ મેળવવા માટે હકદાર નથી, કેમ કે ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૫૧૧/૮૫ માં તેને કલમ ૩૦૨ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવીને આજીવન કેદ ભોગવવાની સજા ફરમાવવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.